

שיתופי פעולה אזרחיים במרחב הים האדום: הזדמנויות לישראל

המרחב הימי מאפשר למעשה פעילות ושילוב אינטרסים במגוון תחומים, הן אזרחיים והן ביטחוניים. רצוי כי ישראל תבנה שיתופי פעולה ויכולות, או תחזק יכולות קיימות, על מנת להשתלב או לשתף פעולה עם גורמים נוספים במרחב כדי ליצור שליטה במידה שתוכל למזער את האיומים עליה ולהתמודד עימם בהצלחה. הים האדום הפך בשנים האחרונות לאחת הזירות החשובות והמורכבות בזירה הבינלאומית. לצד איומים ביטחוניים מציע המרחב פוטנציאל נרחב לשיתופי פעולה אזרחיים אזורים, וישראל יכולה וצריכה למצב את עצמה כשחקנית מרכזית הן ביכולותיה הצבאיות במרחב והן בהובלת יוזמות אזרחיות במרחב. הזירה האזרחית, דווקא לנוכח המתחים הגיאופוליטיים, יכולה להוות עוגן ליציבות, לשיתוף פעולה אזרחי ולהעמקת קשרים עם מדינות ערב, מדינות אפריקה וגורמים גלובליים. שיתופי פעולה אזרחיים בים האדום הם הזדמנות אסטרטגית לישראל ליצירת עומק אזרחי כלכלי ודיפלומטי, לבניית גשרים עם מדינות ערב ואפריקה ולהדגשת תפקידה של ישראל כשחקנית חיונית במרחב גיאופוליטי מתוח. החיבור בין השקעות בתשתיות, חדשנות טכנולוגית וקשרים בין-אישיים הוא מפתח לעתיד יציב יותר באזור.

חיזוק התשתית הימית באילת והפיכתה לצומת אזרחי

נמל אילת הוא נקודת הגישה הימית היחידה של ישראל לים האדום ולמזרח אפריקה. לאור זאת קיימת חשיבות אסטרטגית וכלכלית בהרחבת הנמל, שדרוג תשתיותיו ופיתוחו כמרכז לוגיסטי רב-ממדי. כיום הנמל אינו מנוצל במלוא הפוטנציאל שלו, אך בעידן של איומים על נתיבי השיט במצר באב אל-מנדב קיימת היתכנות מחודשת לכך שישראל תוכל להציע אלטרנטיבה מבצעית-לוגיסטית לקווי הספנות.

הצעות לפיתוח כוללות הפיכת אזור הנמל לאזור סחר חופשי ומרכזים לוגיסטיים, פיתוח מסילות ברזל ונמלים יבשים לקישור בין אילת לנמלי הים התיכון (אשדוד, חיפה, בעתיד אולי גם עזה), והרחבת שימוש במתקני קצא"א להעברת דלקים ואנרגיה. שותפות פוטנציאליות ליוזמה זו כוללות את ירדן, מצרים, ערב הסעודית ואיחוד האמירויות, שכולן

שואפות לגוון את שרשראות האספקה שלהן ולהפחית תלות במעבר דרך מצרים או באב אל-מנדב בלבד.

תקשורת תת־ימית: ישראל כצומת דיגיטלי

96 אחוזים מהמידע הדיגיטלי הגלובלי עובר דרך כבלים תת־ימיים, ורבים מהם חוצים את הים האדום בדרכם בין אירופה לאסיה. ישראל נמצאת במיקום ייחודי ב"שדרה הדיגיטלית" בין מזרח למערב, ופרויקטים כמו כבל Blue-Raman של גוגל מדגישים את הפוטנציאל הישראלי. ישראל יכולה להציע תשתיות יבשתיות, רגולציה מתקדמת, מרכזי אחסון נתונים (Data Centers) והון טכנולוגי שיאפשר לה להפוך למוקד חיבור תת־ימי מרכזי באזור. שיתוף פעולה אזורי בתחום זה – לדוגמה, עם מצרים, ערב הסעודית ואיחוד האמירויות – יוכל לייצר מערך תקשורת משולב, יציב ומבוזר וחסין בפני איומים טכנולוגיים או גיאופוליטיים. שדרוג התשתית באילת עשוי לאפשר ניתוב חלופי של כבלים במקרי חירום.

חקלאות ימית ותיירות: משאבים כלכליים וידידותיים לסביבה

מרחב הים האדום עשיר במשאבים ייחודיים – שוניות אלמוגים, דגה מגוונת ותנאים טבעיים המעודדים פיתוח חקלאות ימית מתקדמת. ישראל, שמובילה בפיתוח טכנולוגיות מים וחקלאות מדברית, יכולה לחלוק ידע עם מדינות שכנות, בפרט עם ערב הסעודית, המפתחת את קו החוף המערבי שלה כחלק מחזונה הכלכלי (Vision 2030), ומצרים, שמקדמת אתרי תיירות לאורך חופי סיני.

נושאים אפשריים לשיתוף פעולה כוללים אקו־תיירות, שמירה על שוניות האלמוגים, קידום גידולי מים (אצות, דגים) והתמודדות עם זיהום חופים. גם ירדן יכולה להשתלב, תוך יצירת פרויקטים טרילטרליים באקלים של אמון ושיתוף פעולה.

חיפוש והצלה: תחום אזרחי בעל ערך ביטחוני

תחום החיפוש וההצלה בים האדום עדיין לוקה בחסר, בייחוד בגדה האפריקאית של הים. קיימת פתיחות מצד מדינות כמו ג'יבוטי, סומליה ואריתריאה לסיוע ולפיתוח יכולות בתחום זה, מתוך הכרה בצורך משותף. ישראל, המפעילה משמר חופים מתקדם וטכנולוגיות רחפנים, מערכות התרעה ויכולת תגובה מהירה, יכולה לתרום בהקמת מרכז אזורי משותף, באימונים ובתרגילים.

פרויקטים מסוג זה יכולים להתנהל במסגרת רב־לאומית, בשיתוף מדינות כמו מצרים, ערב הסעודית, איחוד האמירויות, ואף שותפים בינלאומיים כמו האיחוד האירופי. הם יהוו גם בסיס לשיתוף פעולה צבאי־אזרחי מרוכך, בעל פוטנציאל להידוק קשרים והכרה באזור.

סיוע רפואי ימי: בניית גשרי אמון הומניטריים

מדינות רבות, בהן סין וארצות הברית, מפעילות אוניות בית חולים אזרחיות או צבאיות, המספקות שירותים רפואיים בנקודות חוף מרוחקות. ישראל, בעלת ניסיון רפואי מוכח גם בזירות חירום בינלאומיות, יכולה להפעיל פלטפורמות ימיות רפואיות – בעצמה או בשותפות – שישמשו לתרגול, מענה לאסונות וחילוץ קשרים עם מדינות אפריקה ואסיה. אפשר גם לשלב אוניברסיטאות, בתי חולים, עמותות הומניטריות וגופי ממשל בפרויקטים כאלה, וכן לשלב סיוע רפואי עם הכשרות, ניתוחים ניידים והפצת ידע רפואי.